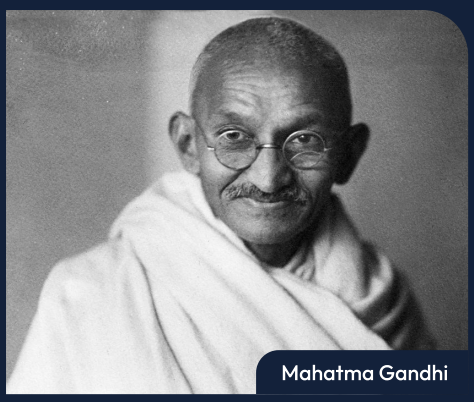

Mahatma Gandhi

Nelson Mandela

Malala Yousafzai

Barack Obama

Donald Trump

Greta Thunberg

Samhällskunskap och historia · Åk 8 till gymnasiet

Vem förtjänar fredspriset?

Ert uppdrag

Klassen är Nobelkommittén. Men ni måste kunna försvara ert beslut med belägg.

Namn _____ Klass _____

Steg 1 Ta ställning

Enskilt · 6 min

a **Gissa.** Alla sex på bilden har nominerats till fredspriset. Har de fått priset? **Ringa in** Ja eller Nej för var och en.

Mahatma Gandhi	Ja	Nej	Nelson Mandela	Ja	Nej	Malala Yousafzai	Ja	Nej
Barack Obama	Ja	Nej	Donald Trump	Ja	Nej	Greta Thunberg	Ja	Nej

b **Ta ställning.** Vem ska fredspriset gå till? Det finns inget rätt svar än. **Ringa in.**

Den som redan har skapat fred | Den som försöker skapa fred just nu

Jag tycker det eftersom ...

1 Ta ställning
2 Testamentet
3 Motiveringarna
4 Facit i efterhand
5 Årets pris
6 Innan du går

Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Steg 2 · Parhäfte

Vad skrev Nobel?

Fredspriset finns för att Alfred Nobel skrev det i sitt testamente. Här är de delar som gäller fredspriset.

I par
12 min

Er uppgift

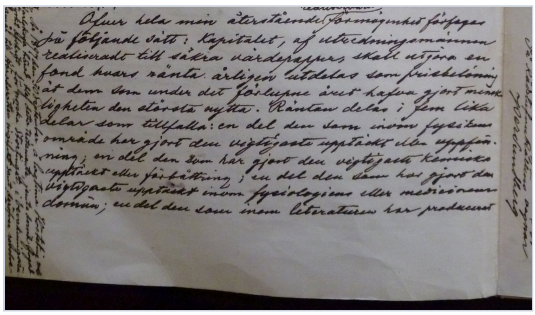
Vem ska få fredspriset, enligt Nobel?

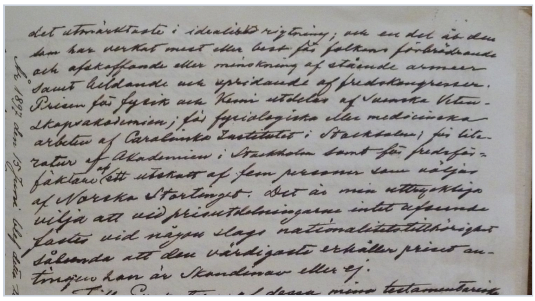
1. **Läs** utdraget ur testamentet. Svåra ord förklaras under texten.
2. **Ringa in** ord som säger *när* det ska ha hänt. **Svara** på fråga 1 på nästa sida.
3. **Skriv** tre krav för vem som ska få priset. Fråga 2 på nästa sida.

Källan

Alfred Nobels testamente

27 november 1895 · Alfred Nobel, handskrivet i Paris · Originalet: Nobelstiftelsen, Stockholm

Testamentet, slutet av sidan 2 och början av sidan 3. Foto: Waage, CC BY-SA 3.0.

Utdrag med originalets stavning. […] betyder att en del av texten är utelämnad, här de fyra andra priserna.

Öfver hela min återstående realiserbara förmögenhet förfogas på följande sätt: kapitalet, af utredningsmännen realiseradt till säkra värdepapper, skall utgöra en fond, hvars ränta årligen utdelas som prisbelöning åt dem, som under det förlupne året hafva gjort mensklighetens den största nytta.

Räntan delas i fem lika delar som tillfalla: […] en del åt den som har verkat mest eller best för folkens förbrödrande och afskaffande eller minskning af stående armeer samt bildande och spridande af fredskongresser.

Prisen […] för fredsförfäktare [utdelas] af ett utskott af fem personer som väljas af Norska Stortinget. Det är min uttryckliga vilja att vid prisutdelningarne intet afseende fästes vid någon slags nationalitetstillhörighet sålunda att den värdigaste erhåller priset, antingen han är Skandinav eller ej.

Ord

förlupne året det år som just har gått **mensklighetens** mänskligheten, alla människor **verkat** arbetat, gjort något
folkens förbrödrande att folk i olika länder blir som bröder, vänskap mellan länder
stående armeer arméer som finns hela tiden, också i fred **fredskongresser** stora möten där fredsvänner från många länder träffas
fredsförfäktare den som kämpar för fred **Stortinget** Norges riksdag

Alfred Nobel var en svensk kemist och uppfinnare som tjänade en förmögenhet på dynamit och andra sprängämnen. Han skrev sitt testamente för hand i Paris i november 1895. Han dog i december 1896.

I testamentet bestämde han att nästan hela förmögenheten skulle bli en fond, och att räntan varje år skulle delas ut som fem priser. Det första fredspriset delades ut 1901. Originalet förvaras i ett kassaskåp hos Nobelstiftelsen i Stockholm.

Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

1 **Ska priset gå till något som redan har hänt, eller till något som pågår? Vilka ord i testamentet visar det?**

Testamentet säger att ...

2 **Ni är Nobelkommittén. Skriv tre krav för vem som ska få fredspriset. Varje krav ska bygga på något i testamentet.**

Så här

Så här: Priset ska gå till den som har fått två länder att sluta kriga, eftersom testamentet säger folkens förbrödrande.

1. Priset ska gå till den som ...

   Ordet i testamentet

2. Priset ska gå till den som ...

   Ordet i testamentet

3. Priset ska gå till den som ...

   Ordet i testamentet

Spara era krav. Ni använder dem i steg 4 och 5.

 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Steg 3 · Parhäfte

Testamentet möter motiveringarna

Varje år skriver kommittén en kort mening om varför någon får priset: motiveringen. Här är åtta riktiga motiveringar, översatta från engelska.

I par
12 min

Er uppgift

Vilken del av testamentet passar motiveringen?

1. **Läs** ett kort i taget.
2. **Skriv** kortets nummer i den del av testamentet som det passar. Passar det ingen del: skriv det i *Står inte i testamentet*.
3. **Svara** på fråga 3 längst ned.

1. **1901 · Frédéric Passy.** för hans livslånga arbete för internationella fredskonferenser, diplomati och skiljedom.
2. **1901 · Henry Dunant.** för hans humanitära arbete för att hjälpa sårade soldater och skapa förståelse mellan folk.
3. **1960 · Albert Lutuli.** för hans fredliga kamp mot apartheid.
4. **1982 · Alva Myrdal och Alfonso García Robles.** för deras arbete för nedrustning och för områden fria från kärnvapen.
5. **2004 · Wangari Maathai.** för hennes bidrag till hållbar utveckling, demokrati och fred.
6. **2014 · Kailash Satyarthi och Malala Yousafzai.** för deras kamp mot förtryck av barn och unga och för alla barns rätt till utbildning.
7. **2017 · ICAN.** för arbetet med att visa de katastrofala följderna av kärnvapen och för banbrytande insatser för ett förbud mot sådana vapen.
8. **2020 · FN:s livsmedelsprogram.** för dess kamp mot hunger, för att förbättra villkoren för fred i områden med konflikter och för att hindra att hunger används som vapen i krig.

Folkens förbrödrande	Färre arméer och vapen	Fredskongresser	Står inte i testamentet

3 Vad har kommittén lagt till? Titta på korten i Står inte i testamentet. Vad har de gemensamt?

Kommittén ger också priset till dem som ...

Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Steg 4 · Gruppblad A · Framsidan

1993 Nelson Mandela och F. W. de Klerk

Två män som stod på var sin sida i Sydafrika: en frisläppt fånge och landets president.

Grupp om fyra
22 min

Er uppgift

Var priset rätt? Bedöm priset med bara det kommittén visste då.

1. **Välj** de tre viktigaste kraven ur parens sex. **Skriv** dem i fråga 1.
2. **Läs** framsidan högt i gruppen.
3. **Ringa in** i fråga 2 och **skriv** varför.
4. **Vänd inte bladet** förrän läraren säger till.

1 Gruppens tre krav

1. Priset ska gå till den som ...

Motiveringen 1993

För deras arbete för ett fredligt slut på apartheidregimen och för att ha lagt grunden till ett nytt demokratiskt Sydafrika.

Det här visste kommittén

- Apartheid var lagar som delade upp Sydafrikas invånare efter hudfärg. Den svarta majoriteten fick inte rösta i riksdagsvalen.
- Nelson Mandela ledde kampen mot apartheid. Han satt i fängelse i 27 år och släpptes 1990.
- F. W. de Klerk var Sydafrikas president. Hans regering släppte Mandela och började förhandla.
- Under 1993 kom de överens om ett första val där alla vuxna skulle få rösta. Valet hade ännu inte hållits.

Priset ges som ett erkännande av deras ansträngningar och som ett löfte om stöd, i hopp om att vägen mot jämlikhet och demokrati snart ska nå sitt mål.

Nobelkommittén, oktober 1993 (översatt)

Bilden: F. W. de Klerk och Nelson Mandela i Davos, januari 1992. World Economic Forum, CC BY-SA 2.0

2 Uppfyller priset era tre krav? **Ringa in.**

Ja, alla tre | Delvis | Nej

Vi tycker det eftersom ...

Vänd inte bladet förrän läraren säger till.

4 FACIT I EFTERHAND

Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Gruppblad A · Baksidan

Det hände sen

April 1994	Sydafrikas första val där alla vuxna fick rösta. Mandelas parti ANC vann.
Maj 1994	Mandela blev president. De Klerk blev en av två vicepresidenter i en gemensam regering.
1996	Sydafrika fick en ny grundlag. En sannings- och försoningskommission började utreda brotten under apartheid.
1999	Mandela lämnade makten efter en mandatperiod, som han hade lovat.

Källor: Nobelkommitténs pressmeddelande 1993 (nobelprize.org), Encyclopædia Britannica, South African History Online.

3 **Nu vet ni vad som hände sen. Står ni fast vid er bedömning? Ringa in.**

Vi står fast | Vi ändrar oss

Läs upp för klassen

4 Kommitténs beslut

Skriv om priset var rätt. Ge två belägg från kortet. Det här läser ni upp för klassen.

Vi anser att priset var … eftersom …

Innan ni läser upp

- ☐ Ni säger om priset var rätt.
- ☐ Ni ger två belägg från bladet.
- ☐ Ni säger om ni ändrade er efter vändningen, och varför.

 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Steg 4 · Gruppblad B · Framsidan

2019 Abiy Ahmed

Etiopiens premiärminister sedan 2018.

Grupp om fyra
22 min

Er uppgift

Var priset rätt? Bedöm priset med bara det kommittén visste då.

1. **Välj** de tre viktigaste kraven ur parens sex. **Skriv** dem i fråga 1.
2. **Läs** framsidan högt i gruppen.
3. **Ringa in** i fråga 2 och **skriv** varför.
4. **Vänd inte bladet** förrän läraren säger till.

1 Gruppens tre krav

1. Priset ska gå till den som ...

Motiveringen 2019

För hans ansträngningar för fred och internationellt samarbete, och särskilt för hans avgörande initiativ för att lösa gränskonflikten med grannlandet Eritrea.

Det här visste kommittén

- Etiopien och Eritrea krigade mot varandra 1998 till 2000. Efter kriget fanns ingen fred mellan länderna på nästan 20 år.
- Abiy Ahmed blev premiärminister i april 2018. I juli 2018 kom han och Eritreas president överens om att sluta fred.
- I Etiopien släppte Abiy tusentals politiska fångar, tog bort censuren av medier och lovade fria val.

Säkert tycker en del att årets pris delas ut för tidigt. Nobelkommittén anser att det är nu som Abiy Ahmeds ansträngningar förtjänar ett erkännande och behöver uppmuntran.
Nobelkommittén, oktober 2019 (översatt)

Bilden: Abiy Ahmed håller sitt tal i Oslo, december 2019. Bair175, CC BY-SA 4.0

2 Uppfyller priset era tre krav? **Ringa in.**

Ja, alla tre | Delvis | Nej

Vi tycker det eftersom ...

Vänd inte bladet förrän läraren säger till.

4 FACIT I EFTERHAND

Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Gruppblad B · Baksidan

Det hände sen

November 2020	Krig bröt ut i Tigray, en region i norra Etiopien, mellan regeringens armé och Tigrays ledare. Eritreas armé stred på regeringens sida.
2021	FN och människorättsorganisationer rapporterade om svåra övergrepp mot civila från flera sidor, och om svält.
Januari 2022	Nobelkommittén skrev att Abiy Ahmed som premiärminister och pristagare har ett särskilt ansvar att avsluta kriget. Priset hade getts utifrån de förväntningar som fanns 2019.
November 2022	Etiopiens regering och Tigrays ledare skrev under ett avtal om att sluta strida, i Pretoria i Sydafrika.

Källor: Nobelkommitténs pressmeddelande 2019 och uttalande 13 januari 2022 (via NPR), FN:s råd för mänskliga rättigheter, Afrikanska unionen.

3 **Nu vet ni vad som hände sen. Står ni fast vid er bedömning? Ringa in.**

Vi står fast | Vi ändrar oss

Läs upp för klassen

4 Kommitténs beslut

Skriv om priset var rätt. Ge två belägg från kortet. Det här läser ni upp för klassen.

Vi anser att priset var … eftersom …

Innan ni läser upp

- ☐ Ni säger om priset var rätt.
- ☐ Ni ger två belägg från bladet.
- ☐ Ni säger om ni ändrade er efter vändningen, och varför.

 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Steg 4 · Gruppblad C · Framsidan

1999 Läkare utan gränser

En organisation som skickar läkare och sjuksköterskor till krig och katastrofer.

Grupp om fyra
22 min

Er uppgift

Var priset rätt? Bedöm priset med bara det kommittén visste då.

1. **Välj** de tre viktigaste kraven ur parens sex. **Skriv** dem i fråga 1.
2. **Läs** framsidan högt i gruppen.
3. **Ringa in** i fråga 2 och **skriv** varför.
4. **Vänd inte bladet** förrän läraren säger till.

1 Gruppens tre krav

1. Priset ska gå till den som ...

Motiveringen 1999

Som ett erkännande av organisationens banbrytande humanitära arbete på flera kontinenter.

Det här visste kommittén

- Läkare utan gränser grundades 1971 av franska läkare och journalister.
- Organisationen menar att alla som drabbas av en katastrof, oavsett om den är naturlig eller orsakad av människor, har rätt till vård.
- Den arbetar fristående från stater och säger öppet ifrån när den ser övergrepp.
- Kommittén skrev att arbetet kan skapa öppningar för kontakter mellan parter som står mot varandra.

Bilden: Läkare utan gränser i Lima, Peru, 2021. Ovruni, CC BY-SA 4.0

2 Uppfyller priset era tre krav? **Ringa in.**

Ja, alla tre | Delvis | Nej

Vi tycker det eftersom ...

Vänd inte bladet förrän läraren säger till.

4 FACIT I EFTERHAND

Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Gruppblad C · Baksidan

Det hände sen

December 1999	I sitt tal i Oslo kritiserade organisationen Rysslands bombningar av civila i Tjetjenien.
Efter 1999	Prispengarna användes till arbete för billigare och bättre mediciner mot sjukdomar som drabbar fattiga människor.
Oktober 2015	Ett av organisationens sjukhus i Kunduz i Afghanistan bombades av amerikanskt flyg. 42 människor dödades.
I dag	Organisationen arbetar fortfarande i krig, epidemier och katastrofer runt om i världen.

Källor: Nobelkommitténs pressmeddelande 1999 (nobelprize.org), Läkare utan gränser (msf.org, doctorswithoutborders.org).

3 **Nu vet ni vad som hände sen. Står ni fast vid er bedömning? Ringa in.**

Vi står fast | Vi ändrar oss

Läs upp för klassen

4 Kommitténs beslut

Skriv om priset var rätt. Ge två belägg från kortet. Det här läser ni upp för klassen.

Vi anser att priset var … eftersom …

Innan ni läser upp

- ☐ Ni säger om priset var rätt.
- ☐ Ni ger två belägg från bladet.
- ☐ Ni säger om ni ändrade er efter vändningen, och varför.

 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Steg 4 · Gruppblad D · Framsidan

1991 Aung San Suu Kyi

Ledare för demokratirörelsen i Burma, som i dag heter Myanmar.

Grupp om fyra
22 min

Er uppgift

Var priset rätt? Bedöm priset med bara det kommittén visste då.

1. **Välj** de tre viktigaste kraven ur parens sex. **Skriv** dem i fråga 1.
2. **Läs** framsidan högt i gruppen.
3. **Ringa in** i fråga 2 och **skriv** varför.
4. **Vänd inte bladet** förrän läraren säger till.

1 Gruppens tre krav

1. Priset ska gå till den som ...

Motiveringen 1991

För hennes fredliga kamp för demokrati och mänskliga rättigheter.

Det här visste kommittén

- Burma styrdes av militären. Kommittén kallade regimen brutal.
- Aung San Suu Kyi ledde en demokratirörelse som bara använde fredliga medel.
- Hennes parti vann valet 1990 stort, men militären släppte inte makten.
- Hon satt i husarrest och kunde inte ta emot priset själv. Kommittén ville också visa stöd för alla som kämpar för demokrati med fredliga medel.

Bilden: Aung San Suu Kyi talar i Yangon, november 2011. Htoo Tay Zar, CC BY-SA 3.0

2 Uppfyller priset era tre krav? **Ringa in.**

Ja, alla tre | Delvis | Nej

Vi tycker det eftersom ...

Vänd inte bladet förrän läraren säger till.

 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Gruppblad D · Baksidan

Det hände sen

2010 och 2012	Hon släpptes ur husarresten 2010. År 2012 höll hon sitt tal i Oslo, 21 år efter priset.
2016	Hon blev landets ledande politiker, men militären hade kvar stor makt.
2017	Militären angrep rohingyer, en muslimsk minoritet. Över 700 000 flydde till Bangladesh. FN:s utredare talade om folkmord. Hon kritiserades för att inte ta avstånd.
December 2019	Hon försvarade Myanmar mot anklagelser om folkmord i FN:s domstol i Haag.
Februari 2021	Militären tog makten i en kupp och fängslade henne.
Om priset	Nobelkommittén har sagt att priset inte kan tas tillbaka. Det gäller det hon gjorde fram till 1991.

Källor: Nobelkommitténs pressmeddelande 1991, nobelprize.org om nomineringar och regler, FN:s flyktingorgan UNHCR, Al Jazeera 11 december 2019.

3 **Nu vet ni vad som hände sen. Står ni fast vid er bedömning? Ringa in.**

Vi står fast | Vi ändrar oss

Läs upp för klassen

4 Kommitténs beslut

Skriv om priset var rätt. Ge två belägg från kortet. Det här läser ni upp för klassen.

Vi anser att priset var … eftersom …

Innan ni läser upp

- ☐ Ni säger om priset var rätt.
- ☐ Ni ger två belägg från bladet.
- ☐ Ni säger om ni ändrade er efter vändningen, och varför.

 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Steg 5 · Årets pris

Fredspriset 2026
Navi Pillay

Överst: bara det kommittén visste när priset delades ut.
Längst ned: förra årets pris och det som har hänt sen.

I par
10 min

Motiveringen

För hennes arbete för fred och internationell rätt.

Vem	Navanethem ”Navi” Pillay, född 1941 i Durban i Sydafrika. Under apartheid var hon advokat och försvarade motståndare till apartheid, bland dem Nelson Mandela.
Domaren	Hon var domare i FN:s domstol för folkmordet i Rwanda. Där slogs det fast att våldtäkt kan vara en del av ett folkmord. Senare var hon domare i Internationella brottmålsdomstolen och FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter.
Granskningen	Åren 2021 till 2025 ledde hon FN:s kommission som granskade brott mot internationell rätt i Israel och de palestinska områdena, av alla parter. 2025 kom kommissionen fram till att Israel har begått folkmord i Gaza.
Kommittén	Det finns fler krig och konflikter än på länge. Internationell rätt är inte längre bara ett tillägg till fred och säkerhet. Den är absolut nödvändig.

Vändkortet ett år senare

Förra årets pris	María Corina Machado fick priset 2025 för sin kamp för en fredlig övergång från diktatur till demokrati i Venezuela. Kommittén skrev att oppositionen hade vunnit valet 2024, men presidenten Nicolás Maduro satt kvar.
Ett år senare	I januari 2026 grep amerikansk militär Maduro och förde honom till USA för att åtalas. Hans vicepresident Delcy Rodríguez leder nu landet. Hundratals politiska fångar har släppts.
Ännu inte	I oktober 2026 finns inget datum för ett nytt val. Machado är fortfarande utanför Venezuela och har sagt att hon ska ställa upp i valet.

Nobelkommitténs pressmeddelande 9 oktober 2026 och 10 oktober 2025 (nobelprize.org), översatta och sammanfattade av Didaktikstudion. Granskningen: FN:s undersökningskommission, rapporter 2024 och 16 september 2025. Ett år senare: nyhetsrapportering till oktober 2026. Bilden: Navi Pillay 2014. US Mission Geneva, fri från upphovsrätt.

Till uppgiften

Svara på frågorna i parhäftet, sidan 4.

 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Steg 5 · Parhäfte

Årets pris

Läs bladet **Årets pris**. Överst står bara det kommittén visste när årets pris delades ut. Längst ned står förra årets pris och det som har hänt sen dess, som baksidan av ett vändkort.

I par
10 min

Er uppgift

Pröva årets pris med era krav och jämför det med förra årets.

1. **Läs** bladet Årets pris.
2. **Svara** på fråga 1 och 2 om årets pris. Använd era krav från sidan 2.
3. **Jämför** med förra årets pris: fråga 3 och 4.

1 Vilket av era krav passar årets motivering bäst?

Kravet att ... passar, eftersom motiveringen säger ...

2 Belönar årets pris något som redan har lyckats, eller något som pågår? Ringa in.

Något som redan har lyckats | Något som pågår

Det syns i orden ...

Förra årets pris

3 Förra årets pris har fått ett år på baksidan. Var priset rätt eller fel, eller är det för tidigt att säga? Ringa in.

Rätt | Fel | För tidigt att säga

Det första året visar att ...

Båda priserna

4 Vilket av de två priserna blir lättast att bedöma om fem år? Varför?

Lättast är priset till ... eftersom ...

 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Enskilt, sedan helklass
8 min

Steg 6 · Innan du går

Ta ställning igen

Vem ska fredspriset gå till? Ringa in.

Den som redan har skapat fred | Den som försöker skapa fred just nu

Jämfört med steg 1 har jag | Valt samma | Ändrat mig

Vad fick dig att stå kvar eller ändra dig?

Jag ...

Exit ticket · Svara på lektionens fråga

Vem förtjänar fredspriset?

1

Mitt viktigaste krav

Vad ska krävas för att få fredspriset?

Det viktigaste är att ...

2

Ett exempel

Vilket pris från lektionen visar ditt krav, eller bryter mot det?

Ett exempel är ...

3

Det svåra

Vad är svårt när man delar ut ett fredspris?

Det svåra är att ...

Lämna bladet till läraren

Har du med allt?

- [ ] Ett krav som bygger på testamentet.
- [ ] Ett pris från lektionen som exempel.

 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.